

2024 - Rok Melchiora Wańkowicza

Uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 lipca 2023 r., rok 2024 ustanowiono Rokiem Melchiora Wańkowicza - polskiego pisarza, dziennikarza, publicysty, uważanego za jednego z najwybitniejszych reportażystów w historii literatury polskiej.

Melchior Wańkowicz zadebiutował już w okresie zaboru rosyjskiego. Były to publikacje prasowe, natomiast pierwsze tomy reportaży i wspomnień wydał w okresie dwudziestolecia międzywojennego. We wczesnym okresie twórczości używał pseudonimu Jerzy Łużyc. Po wybuchu II wojny światowej był korespondentem wojennym przy II Korpusie Polskim gen. Władysława Andersa. Zaraz po zakończeniu wojny wydał jedną z najbardziej znanych swoich książek *Bitwę o Monte Cassino* poświęconą największej bitwie tego korpusu w 1944 r. Wydarzeniom wojennym poświęcił też m.in. publikacje: *Wrzesień żagwiący*, która przyczyniła się do powstania i umocnienia legendy obrony Westerplatte; *Hubalczycy*, *Ziele na kraterze* czy *Szkice spod Monte Cassino*. Po wojnie przebywał na emigracji, by w 1958 roku powrócić do rządzonej przez komunistów Polski. W roku 1964 podpisał tzw. „List 34” czyli list protestacyjny 34 polskich intelektualistów przeciw cenzurze w PRL, skierowany do ówczesnego premiera Józefa Cyrankiewicza. List został złożony 14 marca 1964 w Urzędzie Rady Ministrów przez Antoniego Słonimskiego. Wańkowiczowi wytoczono za to proces sądowy i skazano na kilkutygodniowy areszt.

Prezentowana przez Archiwum wystawa upamiętniająca zmarłego 10 września 1974 r. w Warszawie wybitnego reportażystę składa się jedynie z dwóch elementów, ale jakże istotnych w podsumowaniu życia i twórczości Melchiora Wańkowicza. Szczególnie istotną jest zamieszczona do odsłuchania audycja 21/508/0 Rozgłośni Regionalnej Polskiego Radia w Kielcach. Jest to spotkanie autorskie w WDK w Kielcach z Melchiorem Wańkowiczem, Redakcja Literacka: Melchior Wańkowicz, autor: Butwiłło Jerzy, data emisji: 31.05.1959 w cyklu Książki i ludzie z 1959 r., sygn. 1094. Interesujący wywiad z Melchiorem Wańkowiczem na temat twórczości literackiej i więzi łączących go z Kielecczyzną. Audycja zawiera także przytoczone fragmenty utworów „Wielkiego Melchiora”, wspomnienia z życia oraz fragment powieści Wańkowicza "Hubalczycy".

Prezentujemy także jedno z dzieł M. Wańkowicza pt. *Szkice spod Monte Cassino* wydane w Warszawie w 1978 r. wraz z zawartym w nim skróconym biogramem autora oraz przedmową do publikacji. Książka pochodzi z zasobu Biblioteki Archiwum Państwowego w Kielcach, sygn. 11323.